

نقد آراء و اندیشه های تفسیری ابن تیمیه

عنوان انگلیسی:

عنوان عربی:

نویسنده: الهه هادیان رسنانی

استاد راهنما: حجت الاسلام محمد علی مهدوی راد

مقطع: کارشناسی ارشد

استاد مشاور: حجت الاسلام علی حجتی کرمانی

رشته:

استاد ناظر:

دانشگاه: الهیات و معارف اسلامی

تاریخ دفاع: 1380

واحد:

کلمات کلیدی: ابن تیمیه، حیات ابن تیمیه، تجسیم، تشبیه، حقیقت و مجاز

ابن تیمیه از دانشمندان حنبلی قرن هشتم هجری است که زندگی بسیار پر فراز و نشیبی داشته است. داستان افکار و مبارزات فکری و مخالفتها و موافقت های او بسیار طولانی است. ابن تیمیه در شرایطی متولد شد که بلاد اسلامی از سالها قبل همواره در معرض تهدید، حملات دشمن بود و علاوه بر آن، بحران وضعیت اقتصادی و اجتماعی و سیاسی و فرهنگی، جامعه را دچار وضعیت اسفباری کرده بود. طبیعی است که در چنین شرایطی اگر کسی یافت شود که در مورد حوادث مورد ابتلاء مردم و جامعه سخن گوید و به مبارزه برخیزد، سخنان او در زمینه های دیگر نیز مورد قبول واقع خواهد شد. ابن تیمیه نیز با دخالت در کارهای سیاسی و سختگیری در امر به معروف و نهی از منکر، شخصیت قوی خود را به ثبوت رساند و تبدیل به یکی از شخصیت های برجسته اسلامی شد که در اندیشه سیاسی و دینی زمان خود بویژه اعصار بعد از خود تاثیر مهمی داشت و لذا در عصر حاضر با اقبالی نظیر «شیخ الاسلام» در میان بسیاری از اهل سنت و بویژه جامعه وهابیت عربستان شناخته شده و مقلدین زیادی را به خود اختصاص داده است. ابن تیمیه آثار و تالیفات فراوانی دارد که بیشتر آنها با جهت گیری اعتقادی و مبارزه با بدعت هایی است که در نظر وی، در جامعه مسلمین وجود داشته است. او با صوفیه، اندیشه اشعری، شیعه و معتزله به شدت مبارزه کرد. درباره تفسیر وی، حقیقت آن است که ابن تیمیه تفسیری به نام کبیر یا صغیر ننوشته، بلکه تنها چند سوره پراکنده را تفسیر کرده است، اما در میان آثار کلامی و اعتقادی او، مباحث تفسیری مطرح شده است. گذشته از اینکه او معتقد نبود که باید تفسیری از آغاز تا پایان بنویسد، بلکه به نظر او می بایست تنها در مورد آیاتی که محل اختلاف و گفتگو است و از نظر اعتقادی جای توضیح و تبیین آن خالی است، نوشته شود. برخی نویسندگان معاصر علاقمند به افکار و آثار ابن تیمیه، مجموعه این پراکنده ها را جمع آوری کرده اند از جمله عبدالرحمن عمیره که مجموعه تفسیر ابن تیمیه را با عنوان «التفسیر الکبیر» منتشر نموده است. باید اذعان کرد که این کتاب، تفسیر بسیاری موجزی است و علی رغم عنوان خود، آنچنان هم کبیر نیست، زیرا نه تنها شامل تمام آیات نمی باشد

بلکه در همان آیاتی که بحث نموده به تمام جوانب آن نپرداخته و بیشتر با صبغه کلامی و دیدگاه اعتقادی، مسائل را مورد بررسی قرار داده است. حقیقت آن است که در تمامی آثار تفسیری ابن تیمیه، مباحث تفسیری تنها در آیاتی خاص مطرح شده و بحث های ادبی و لغوی در آن بسیار نادر است، در عوض مباحث موضوعی در رد عقاید مذاهب و فرقه ها، هر چه بخواهید فراوان دارد. مباحث علوم قرآن از قبیل نسخ، محکم و متشابه، حقیقت و مجاز و نیز مباحث تاریخی، اصولی و اعتقادی در ضمن تفسیر او به صورت پراکنده مطرح شده و باز در همین بحثها مباحث فنی تفسیر کمتر است. ابن تیمیه همیشه از دشمنان اهل بیت دفاع کرده و منزلت و مناقب اهل بیت (ع) را تکذیب می کند، از این حد نیز تجاوز کرده، زبانش را در ناسزا گویی به اهل بیت آزاد می گذارد.